

6. У європейській Україні (у ЄС) Криму забезпечена роль туристичної перлини і всеєвропейської здравниці.

7. Престиж і доходи кримчан досягнуть європейських стандартів.

Тож, скільки небудь прийнятної альтернативи європеїзації Криму не існує.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-398-2-12>

Марченко Я. В.,

*кандидат історичних наук,
перший заступник начальника*

*Національної академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
м. Львів, Україна*

ВІЙСЬКОВІ ВТРАТИ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ РОСІЄЮ КРИМСЬКОГО ПІВОСТРОВА

Незважаючи на численні повідомлення розвідки, що чітко свідчили про підготовку наступальної операції з боку росії наприкінці 2013 – на початку 2014 років на територію Кримського півострова, центральними органами влади не було вжито заходів із приведення Збройних Сил України (ЗСУ) до вищих ступенів боєготовності, організації територіальної оборони та проведення широкомасштабних військових навчань на території Криму [1]. Як результат – російські війська зуміли окупувати український Крим.

Внаслідок окупації росією Кримського півострова (2014 р.) Українська держава зазнала відсутних військових втрат. «Прикро констатувати, однак більшість техніки перейшла до рук окупантів практично без бою, а її виведення на материк фактично залежало від доброї волі політичного керівництва східного сусіда. Сподіватися на її повернення в умовах ескалації військового конфлікту між двома державами не доводиться», – зазначали українські експерти [2].

Щодо ВМС України, серед кораблів і суден, які захопив агресор у 2014 р., – дизель-електричний підводний човен № U01 «Запоріжжя», 2 ракетні катери (№ U153 «Прилуки» та № U155 «Придніпров'я»), резервний корабель управління № U500 «Донбас», великий розвідувальний корабель № U510 «Славутич», 3 малих протичовнових корабля (№ U205 «Луцьк», № U208 «Хмельницький», № U209 «Тернопіль»), корвет U206 «Вінниця», 2 морських тральщика (№ U310 «Чернігів» та № U311 «Черкаси»), середній десантний корабель № U401

«Кіровоград», великий десантний корабель № U402 «Костянтин Ольшанський». Бойові завдання виконували також різноманітні дрібніші катери і судна [3].

Як результат, унаслідок окупації 2014 р. Російською Федерацією Кримського півострова, Україна втратила близько 70% корабельного складу [4]. Бойові кораблі, катери і кораблі забезпечення, які залишилися у складі ВМС України: (а) бойові кораблі ВМС України: Фрегат «Гетьман Сагайдачний» – U130; Артилерійський катер «Скадовськ» – U170; (б) допоміжні кораблі ВМС України: РЗК (розвідувальний корабель) «Переяслав» – U512; Водолазне судно «Нетішин» – U700; Суховантажна баржа «Сватове» – U763; (в) Катери ВМС України: Катер АК – 01 – U172; Катер АК – 02 – U173; Протидиверсійний катер «Гола Пристань» – U241; Катер «Володимир-Волинський» – U721; Катер «Південний» – U855 [5].

ЗСУ втратили під час анексії Криму і конфлікту на Донбасі у 2014 р. бл. половини своїх літаків [6]. Згідно зі звітом «Flightglobal Insight's World Air Forces 2015», якщо на початку 2014 р. до складу українського повітряного флоту входило 400 літаків, то вже у 2015 р. їх число знизилося до 222 [6]. Повітряні сили півострова були представлені тактичною групою «Крим», куди входила 204-та Севастопольська бригада тактичної авіації імені Олександра Покришкіна (MiG-29 / УБ, L-39), а також три ракетних полка (у Феодосії, Севастополі та Євпаторії) [3].

У Міністерстві оборони України констатували, що на території Криму залишилося та не було передано російською федерацією до України близько 13 одиниць літаків (серед них Ан-26, MiG-29, MiG-29УБ, Л-39М1), один вертоліт Мі-8, близько 8 одиниць зенітних ракетних комплексів (серед них ЗРК С-300ПС, ЗРК «Бук М1»), понад 3 одиниці автоматизованих систем управління, близько 33 одиниць радіолокаційних систем (серед них РЛС 22Ж6, РЛС 5Н87, РЛС П-37, РЛС 79К6, РЛС 19Ж6, РЛС 35Д6, РЛС 44Ж6, РЛС 5Н84Ф, РЛС 5Н84А, РЛС П-18) та близько 7 одиниць рухомих радіовисотомірів (серед них ПРВ 13, ПРВ16) [7].

Під російське військове управління перейшли 193 підрозділи збройних сил України в Криму, а також унікальні військові об'єкти, зокрема – випробувальний авіаційний комплекс «Нитка», розташованого в селі Новофедорівка Сакського району; науково-дослідний центр ЗСУ «Державний океанаріум» в Козачій бухті; колишнє сховище ядерної зброї в Краснокам'янці (Феодосійський район); запасний пункт базування Чорноморського флоту в Донузлаві; територія аеродрому «Мирний»; база дислокації берегових військ у Перевальному з унікальним тренувальним полігоном; Вище військово-морське училище імені п. Нахімова та ін. [8].

Загалом, на території окупованого Криму залишилося 4,881 тис. одиниць українського озброєння та військової техніки. «З території Автономної Республіки Крим не передано 4,881 тис. од. озброєння та військової техніки, яка перебувала на обліку у військових частинах Збройних Сил України, а саме: ракетно-артилерійського озброєння – 349 од.; бронетанкової техніки – 172 од.; автомобільної техніки – 4360 од.», – зазначали у Міністерстві оборони України [7].

Таким чином, Українська держава втратила після окупації Кримського півострова російською федерацією (2014 р.) практично усю військову техніку (упродовж 2014 року росія передала Україні 2,036 од. озброєння та техніки – ракетно-артилерійського озброєння – 120 одиниць; бронетанкової техніки – 128 одиниць; автомобільної техніки 1788 одиниць. Літаків – 40 одиниць (серед них Ан-26, МіГ-29, МіГ-29УБ, Л-39М1), вертольоти Мі-8 – 2 одиниці; радіолокаційні системи – 8 одиниць (РЛС П-37, РЛС 79К6, РЛС19Ж6, РЛС 5Н84А, РЛС П-18) [7]. У грошовому еквіваленті військові збитки України від тимчасової окупації Криму оцінюються у 1,5 мільярди грн, а загальна сума втраченого на півострові державного майна – в 1 трильйон 180 мільярдів гривень [2]. На жаль, за роки російсько-української війни військові втрати нашої держави тільки зростали.

Список використаних джерел:

1. У ДБР встановили, як Україна «втратила Крим». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-dbr-ukajina-vtrata-krymu/30841799.html>

2. Небойові втрати: флот і техніка, що дістались росіянам після анексії Криму. URL: <https://www.slovoidilo.ua/articles/8491/2015-03-24/neboevye-poteri-flot-i-tehnika-dostavshiesya-rossiyanam-posle-anneksii-krymu.html>

3. Військова складова окупації Криму: втрата техніки і особового складу. URL: <https://rubryka.com/article/hronika-occupation-crimea/>

4. Після окупації Криму Україна втратила 70% корабельного складу, – Порошенко. URL: https://lb.ua/news/2016/07/03/339240_posle_okkupatsii_kryma_ukraina.html

5. Після анексії Криму Росія захопила більше 80% українських кораблів – список. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/pislya-aneksiyi-krimu-rosiya-zahopila-bilshe-80-ukrayinskih-korabliv-spisok-341918.html>

6. Звіт: армія України втратила майже половину літаків через анексію Криму і конфлікт на Донбасі. URL: <https://ua.krymr.com/a/26815809.html>

7. У Криму залишилося майже 5 тисяч одиниць техніки ЗСУ. URL: <https://tyzhden.ua/u-krymu-zalyshylosia-majzhe-5-tysiach-odynyts-tekhniky-zsu/>

8. Через анексію Криму Україна втратила контроль над унікальними військовими об'єктами. URL: <https://www.unian.ua/politics/900906-cherez-aneksiyu-krimu-ukrajina-vtratila-kontrol-nad-unikalnimi-viyskovimi-obektami.html>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-398-2-13>

Русначенко А. М.,

доктор історичних наук, доцент,

доцент кафедри філософії та історії

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я ПІД ЗВЕРХНІСТЮ РИМУ

У цій розвідці подаю тільки коротку характеристику відносин Риму і його імперії до Північного Причорномор'я, торкаючись насамперед Херсонесу з його околицями і Боспорського царства. Сучасні археологічні дослідження стали основним підґрунтям викладу, але не тільки. Зосередимося на Херсонесі і його державі й Боспорському царстві.

На рубежі III-II ст. до н.е. Херсонес, заснований в V ст. до н.е., у зовнішній політиці починає орієнтуватися на Понтійське царство [4, с. 200]. Це відбувалося через тиск кримських скіфів. Тож Херсонес уклав договір з Фарнаком в 179 р. до н.е., щоб при необхідності отримати допомогу у боротьбі з варварами. Державний устрій держави-міста був такий: Народні збори і Рада були вищими законодавчими органами влади, виконавчими органами були колегії які регулювали повсякденне життя містян [6, с. 293, 294]. Самі жителі міста ділились на три філи. В 134 р. до н.е. в Херсонесі відновлюється випуск золотих монет. Можливо тоді громадянській общині міста були даровані додаткові права, чи надані кошти. У Криму римські гарнізони з'явилися в 64 р. до н.е. саме в час війни з Мітрідатом VI. Після поразок Мітрідата VI у війнах з Римом, Херсонес як державне утворення попадає під римську зверхність. Тобто- з другої половини I ст. до н.е. і до першої третини II ст. н.е. Ще Юлій Цезар надав Херсонесу статус «вільного» міста-елевтерія. Місто мало підкорятися безпосередньо Риму. Після смерті Цезаря зв'язки з Римом ослабли, Але потім Марк Антоній це право елевтерії у херсонесців забрав, поставивши їх під протекторат Боспора. Відомий археолог Віталій Зубар стверджував ще в 1994 р., що Херсонес таки зумів підтвердити свій попередній статус вже при Октавіані Августі. Місто постійно тоді перебувало під